

Vtorek, četrtek in soboto izhaja in velja v Mariboru brez pošiljanja na dom

za vse leto 8 g. — k.
" pol leta 4 " — "
" četrť " 2 " 20 "

Po pošti:

za vse leto 10 g. — k.
" pol leta 5 " — "
" četrť " 2 " 60 "

Vredništvo in opravišstvo je na stolnem trgu (Domplatz) hiš. št. 179.

Oznaniła:

Za navadno tristopno vrsto se plačuje:
6 kr. če se tiska 1krat,
5 " " " " 2krat,
4 " " " " 3krat.
veče pismenke se plačujejo po prostoru.

Za vsak tisek je plačati kolek (štempelj) za 30 kr.

Rokopisi se ne vračajo, dopisi naj se blagovoljno frankujejo.

SLOVENSKI NAROD.

Kako je?

Vsi glasovi se strinjajo v tem, da večina ministrov ostane, manjšina gre. Skoraj vsi se pa tudi strinjajo ali izrecno ali ne izrecno, da večina nima prave politike in da je pravica na strani manjšine. Spomenici ministrski ste položje zjasnili, pravijo. Da, pa kako? Nihče ni prav zadovoljen, zmešnjava je vse eno velika, da še nikoli taka. Kaj bo iz tega vsega, nihče ne zna povedati, "ne ve noben Avstrijec" kakor pravi „A. Allg. Ztg.“ Giskra in Herbst hočeta dalje tirati neavstrijsko politiko, a celo njih najzvesteja in edina podpora „N. fr. P.“ javka, kako „težavno stanje“ bosta imela. „Wanderer“, stara „Presse“, „Fremdenblatt“ itd. — [spoznavajo, da ne pojde po tem poti, da bo zdaj premagana manjšina kmalu imela nastopnike. Z narodnostimi se mora Avstrija pobogati — to že čujemo od strani, kjer dozda enake pesmi niso peli.

Gospoka zbornica je naglo sklenila svojo adresu v nemškem zmislu. Nobene izvirne misli, nobenega novega dokaza nismo brali v govorih večine, ki je molila že tisočkrat slišane decembersko-nemške molitvice. S 57 glasovi proti 27 je adresa gotova bila. Zanimljivo je eno, kar smo videli v zbornici avstrijskih „lordov.“ Razpad Avstrije je imel skoro vsak govornik večine na jeziku. In to v gosposki zbornici! Kam smo že prili!

„Večina“ bode zmagala; morda že ko to bralcem v roko pride, Taaffe ne bo več minister. Ali ta zmaga je podobna Pirhovi. Manjšina jej je dosti krvi na žili življenja puščala.

Pri vsem tem ninemogoče, da bode šola našega političnega življenja v bližnji prihodnosti težka šola. Prav verjetno je, da se nam Slovanom, ki ne klečimo pred decembrovico, prikažejo hudi časi, ko nam bode Giskrovanje reklo enako judovskemu kralju: moj oče vas je z bičem, jaz vas bom pa s škorpionji. Pripravljajmo se.

Slovenci in njih národní program.

(Odprto pismo gospodu doktorju Fischhofu.)

(Dalje.)

Ali vzemimo, da dobodo Slovenci po kakej državnej postavi povsod, kjer so v narodnej manjšini, svoje kurije! Posito, da se to zgodi, ali non concessio, da se kedaj bode: kaj bi imeli Slovenci kot narod od teh kurij? — Čisto nobenega dobička. Kajti boj, katerega že bijejo za narodnost, ostal bi le permanenten; duševne in parlamentarne slovenske moči, katerih pri majhnem narodu more le primérno majhno število biti, cepile in trošile bi se po nepotrebi v večih in različnih zborih; provincijalne razliknosti bi med slovenskimi plemeni ostale ali kakor zdaj, če ne še poveksale se pri tako odločnem in osamljenem životarjenji; telesne kreposti Slovencev bi po tem, ker bi skoro povsod v večnih manjšinah bivajoči obupni in zastojnski narodni boj bojevali, jele hirati in upadati; slovensko obrazovanje bi moralo ali na istej stopinji ostati kakor je sedaj ali pa pojemati, ker bi vsak narodni kos pri vsej svoji narodni svobodi (postavimo, da si jo pridobode) zavoljo majhnega narodnega števila premalo denarnih moči imel, da bi si spodobna, potrebna in viša učilišča postavljaj; različnosti v vérskih, naučnih, političnih in socijalnih uzorih bi pri tej razkosanosti večno večje postajale, ker bi si neslovenske večine povsod druge deželne postave dajale, proti katerim bi se slovenske manjšine zastoj upirale, kakor se že zdaj godi, da ima vsaka druga slovenska dežela n. pr. drugo šolsko postavo, druge knjige, drugo pomanje o cerkvenem življenji, drugo politično upravo itd.; sploh rekoč: narod slovenski bi zgubil v nadaljevanji in postavno utrjenej razkosanosti značaj posebne in enojne narodnosti in bi po svoji kantonske razcepljenosti in po zakotnem životarjenji svojih majhnih kosov postal slovenska drhal, ktera bi ne mogla politično ni živeti ni umreti. Kje bi ostale pri takej razkosa-

nosti na toliko in takó majhnih delov dobrote prostega naroda? Kje bi ostala narodna slovenska politika? Kakov upljiv in kako veljavo bi hoteli Slovenci v vodstvu države imeti? Kako bi mogli o sebi svobodno razpolagati, ktera pravica se mora vsakemu prostemu narodu priznavati? Kakó hočejo Slovenci avstrijskej državi krepek steber in trdna podlaga biti; oni, ki bi bili vsakej deželi, kjer prebivajo, le zavor in državi le napotje? Kakova hoče naša volja, kakov naš značaj, kakova naša pravost postati, ako bi se naša narodna zavest v drugem ne pokazala nego v vednej negaciji, v vednej brambi, v vednem podkopavanji in izpodirvanji nasprotnega nam deželnega in državnega življenja? Kajti, ako bi si večine še toliko prizadevale, nas narodno umoriti, pri sedanji literaturi, prosvečenosti in zavednosti ne bi se dal naš narod z enim mahom zatreti, ampak le po dolgem in težavnem mučenji in preganjanji od vasí do vasí, od hrama do hrama počasi uničevati in pokončevati. Kdo pa ima ta pogum in to voljo, ali kdo ima takó nečloveško srce, da bi naš mladi in zavedeni narod hotel in si upal pri živem telesu pokopati?

Pri utrjenji sedanje slovenske razkosanosti in tudi pri vredjenji narodnih kurij bi vsi državni in osnovni zakoni, med temi §. 19., ostali za nas le gole besede, ker se jih posluževati ne bi mogli; svobodnost osebe bi pri sužnjosti celega naroda ostala kričec absurdum; pri nadaljevanji sedanjega stanja bi Slovenci figurirali samó v statistikah kakor narod; razkosani kakor sedaj, nismo neposredni člani države, niti prosti podložniki državi kakor enemu telesu, ampak smo dvoji, troji služabniki dvojim, trojim gospodarjem, namreč nadvladajočim nas narodom in potem še le državi; brez narodnega zedinjenja smo narodni duh brez narodnega telesa, nismo narod, ampak narodova senca.

Gospod! Slovenci imajo v Avstriji pravico, kakor celoten narod živeti, ker imajo svoje lastno, nepretrgano zemljišče. Pogledite na slovenske travnike, slovenska

Listek.

Narodoslovne črtice.

I.

Osel.

Denašnji dan je že nauk o prirodi kaj obražtan. Zakej bi tudi listkar „Slov. Naroda“ teh znanosti ne razširjal? On začenja z oslom, ker s tem imenom so ga nekda radi pitali njegovi nemški in slovenski učitelji, zato je oslovo naturo dobro preučil; in to še posebno iz tega vzroka, ker sam mora težke butare nositi. Nobena žival ni se tako izrodila, nego osel; on ni več nič podoben svojim predstarišem. Čujte kaj piše učeni prirodoslovec Oken o njem: Der muth hat sich bei ihm in widerspenstigkeit oder ertragung der schlaege verwandelt, die hartnäckigkeit in langsamkeit, die lebhaftigkeit in trägheit, die klugheit in dummheit, und die freiheit in geduld. Zarad teh lepih lastnosti bi ga svobodno poslali v kakšen državni zbor. In vendar je zelo koristen, naš dragi osliček. Nemci so preučene glave od nekda, in so rajši učene knjige pisali, nego Slovani. Glejte ena, takóšnih knjig je prišla na svetlo leta 1709, še ko Slovenci niso imeli literarnih družeb, pod naslovom: die gestriegelte rocken-philosophia. Na-

tisnena je v Kamenici v Saksonii, odkoder so prišli modri oče Bajest. V tej knjigi: Erstes Hundert, 81. kapitel stoji od besede do besede: „wer das fieber hat, der soll einen esel ins ohr sagen, es habe ihn ein scorpion gestochen, so vergeht das fieber.“ Ko bi bil jaz to knjigo pred 40. leti bral, ko so mi mrzlico vračili s popopranim žganjem in stonogami, kako hitro bi bil ozdravel. Pa brez vse šale, to pomaga zoper mrzlico — osel preje, nego doktor. Osel ne ve nič o dobrem življenji; on pozna samo delo in butanja — delaj, pa ne živi dobro, kakor osel, in nikdar ne dobiš mrzlice. Jutrovci so osla bolj čislali, nego Evropei. Celo sveto pismo imenuje Isašara močnega osla, in Abrahamov sinček Izmael je dobil prerokovanje, ka bode divji osel, kteremu ne bode nihče kos. V osmem stoletji je živel khalif (glavar) Mervan, ki je dobil pri zgodoviniopiscih častni priimek: „osel Džestre“, to je Mesopotanije. Kaj bi rekli današnji poglavarji, ko bi jim zgodoviniopisci dali priimek: osli, in vendar si ga marsikteri zasluži. O osel preseli se zopet v jutrovo deželo, tam dobiš staro veljavo, staro pravo: — toda moraš evropsko svojo naturo spremeniti, kultura je tudi tebe popačila. Sicer so tebe tudi nekda v Evropi častili, ko še so Evropejani bili bolj verni, in se spomnili, da si ti grel s svojo sapo Izveličarja sveta. Tako berem pri Du Fresne-tu (gloss. članek: Fest. Asinorum). V Veroni

so najprvje oslove praznike častili, od koder so se razširjevali na Francosko, kjer so se obhajali najpoprej v mestecu: Beauvais. Mlado dekle iz žlahne rodbine so posadili na lepo nakinčenega osla, in so ji dali dete v naročje, da predstavlja sveto devico z nebeškim detetom. Osla zapeljejo v cerkev, škof in duhovništvo je šlo za njim. Pri velikem oltarji ga ustavijo, in sedaj se počne sv. maša. Po maši je ljudstvo zapelo pesem, ktero je višji škof Pierre de Corbeil zložil v polu francoskem, polu latinskem jeziku, in je imela naslov: „au Sire Asnes.“ Na konci opravila približal se je duhovnik k oslu, in ljudstvo je trikrat zakričalo: Ia! V procesiji potem so osla zopet peljali v hlev nazaj. Kako se časi spreminjajo! Ko bi bil prevzetnjak, bi delal primere, pa imam tudi že nekaj oslovske nature, ker so me že dosti na tem revnem svetu nabutali. Po naukih Rabbinov se duša prešestnika mora preseliti v oslovo truplo. Zapomnite si to nezvesti moževi. Grki so imeli posebno napitno posodo, ktero so imenovali: osel. Platonikar Ksenokrates je rad vino pil, in ker je vse modre svoje tovariše v pitji prekosil, dali so mu kot plačilo pijančevanja — zlato krono; — znamenje, da niso platonski filozofi boljši bili, nego so Herbartovci in Heglovci. Komérsov torej niso iznašli nemški „burši“, že Platonovi učenci so „salamandra ribali.“ Osel je nemuzikalična žival, in vendar so znane stare pripovedke,

polja, njih vinograde, njih gozde, njih rudokopje, njih vasi, sela, trge, mesta! To je več kakor tisočletno delo slovenske dlani, slovenskega uma! Slovenci so te kraje poljudili in obdelali, oni so ta sela postavili; gradovi in cerkve, tržna in mestna ozidja so proizvodi slovenskega znoja! In ako po načelih največjih mislecev delo človeku daje tudi pravico do tega, kar je izdelal, tedaj ima do vseh teh zemeljskih in umetnih proizvodov Slovenec popolno pravico, izdelal li jih v svobodnem stanju ali v frankovskih okovih, in sme od države tudi pričakovati, da mu ona da posestva hrani in brani.

Pogledimo na veliko našo domovino Avstrijo bivališče tolikih in toliko razločnih narodov! Ako so po svedočenju zgodovine okoli „Ostmarke“ ali prvotne Avstrije kakor kristali okoli kristalovega debela druge dežele prirastle, bilo je to v največji meri delo slovenskega naroda, kateri je nekdanj vso zemljo po Noriku in po zapadni Panoniji od plavega Dunaja do sinje Jadrije, od Retiških planin do ogerskih ravnin posedal. Kakor apno drži razno kamenje in opeko v trdni, nerazrušljivi zid, tako je „notranjo Avstrijo“ slovenska sraga in slovenska kri zvezala in ukrepila. Dokler Avstrija ima pravico v njej po svoje živeti; ima pravico, od Avstrije poroštev svojega svobodnega narodnega razvijanja tirjati. Delo za delo, pravica za pravico, ljubezen za ljubezen — to tirja med pametnim človeštvom zakon prirode; isto tirja tudi Slovenec od Avstrije. Ako ki mu Avstrija to pravico svobodnega in nepogibelnega obstanka odrekla, tedaj bi imel tudi Slovenec pravico, Avstriji njeno pravico odrekati; kajti naši pojmi o državi so ti, da je država zavod, ki ima oblast, pravico tirjati, pa tudi dolžnost, pravico dajati; po naših pojmi je država bilateralna zaveza in kdor pogodbo prelomi, ta je zavezo pretrgal in obojne dolžnosti preklical. Slovenec je dober Avstrijan; zato tirja od Avstrije svojo pravico, in dokler bode od Avstrije svojo pravico tirjal, dotle tudi ostane dober Avstrijan; tistega dne pa, kedar slovanski narodi od nje ne tirjajo več svojih pravic, je ta zgubljena. (Dalje prih.)

Prvi občni zbor pol. društva „Trdnjava“ na Koroškem.

Tedaj imamo tudi mi koroški Slovenci enkrat svoje središče! Ustanovilo se je namreč 27. decembra pol. društvo za koroške Slovence, imenovaje se „Trdnjava“. Čeravno gospodarji in drugi gospodje zdaj dni leta težko od doma gredo, in čeravno se je vreme neugodno kazalo, zbralo se je vendar v Sandwirt-ovi gostilnici ob 3. po poludne 70—80 Slovencev raznih stanov, nekoliko jih prišlo prav od daleč. To število

je za koroške Slovence že dosti lepo znamenje, da se tudi tu národní duh zbuja.

Naj Vam tudi navedem po zapisniku, kaj se je godilo.

1. Pričel je sejo g. Poznik s pozdravom, potem pa je sporočal v imenu začasnega odbora. „Več je na Koroškem slovenskih rodoljubov — priča temu današnje število zbranih, — nego si kdo misli, nego je nekterim nemškimi časnikarjem ljubo. Ali ti rodoljubi so do sedaj bili po slovenskem delu Koroške kakor po ozki stezi razpostavljeni. Zdaj pa se jim v društvu „Trdnjava“ kaže svetilnik ali majak (Leuchtturm). Naj prihité vsi, ki jim je mar za blagor národa! Po osnovanem društvu naj si sežejo posamezni rodoljubi v roke, in postalo bode društvo v resnici trdnjava, iz ktere se bomo vzajemno branili proti vsemu, kar se kaže pogubonosno za našo národnost“. . . . Prečital je dalje pravila, jih razjasnoval, ter končno priporočeval, naj jih zbor odobri. (Se je zgodilo) . . .

2. Volitev predsednika in 4 odbor-nikov. Za predsednika se izvoli enoglasno g. Poznik Bélan, koncipient pri g. dr. Pavlič-u v Velikovecu, v odbor pa g. g.: Vígele Ferdo, kupčevavec na ziljski Bistrici, Wieser Andrej, stolni kaplan v Celovcu, Rosbacher B. C., trgovec v Celovcu in Šajnik A., posestnik v Borovljah. — Konstatira se, da je društvo postavno ustanovljeno.

3. Razgovor o delavnosti deželnih zborov. Gosp. Poznik kaže na delavnost slovenskih poslancev v sosednih deželnih zborih. Kje pa so na Koroškem pravi zastopniki nas Slovencev? Stavi končno predlog, naj zbor izgovori, da se vjema stiritjavami slov. taborov in slov. poslancev na Štirskem itd., kar je „Slov. Narod“ že v št. 2 priobčil. . . . Jako živahen razgovor se zdaj vname. V pričaju so vsi za zedinjeno Slovenijo, in vsi zbrani gojijo željo, da bi postale razkosane slovenske pokrajine eno telo. Ali nekteri gospodje povdarjajo, da bode na Koroškem težko meje narejati. Kako hočemo deželo rezati? . . .

Poznik: Rezali dežele ne bomo; ostala bode cela. Tudi kitajskega zidovja ne bomo delali. . . .

Kulterer: Peščica koroških Slovencev kaj hoče sama za se?! Govori navdušeno za vzajemnost vseh Slovanov. Vendar začnimo prvič Slovenci sami s seboj! . . .

Vígele: Nemškim poslancem, nemškemu dežel-nemu zboru odrekamo pravico, sklepati o rečéh, ki Slovence same zadevajo; n. pr. ali morejo nemški poslanci pravno sklepati, kateri jezik naj vlada v uradnih na slovenski zemlji; kateri naj bode učni jezik za slovenske otročice? — Nemščine se bomo že sami od sebe učili, kolikor je nam bode namreč treba. Ali tako daleč ne sme več priti (sukati pa so

začeli pri nas kolo precej nazaj), da bi slovenskim učencem, ki bi v šoli katero slovensko besedo spregovorili zopet lesene osličke krog vrata obešali in jih tako zasramovaje domú pošiljali. — Pravica naj bode vsakemu, in to tudi Fischhof v svoji znani brošuri vladi kot glavno vodilo priporeča. Gléde gospodarstvenih reči — zadevaje celo našo deželo — se pa posebej še lahko z nemškimi poslanci porazumemo. . . . Poznikov predlog se odebri.

4. Posamezni predlogi: G. Kravt, pri-prost kmet in župan na Bistrici pri Pliberku, stavi predlog: „Naj se nam Slovincem dajo slovenskega jezika zmožni sodnijski in davkarski uradniki.“ — Zagovarjaje ta svoj predlog, pravi med drugim: Vedno se nam od uradnih pošiljajo nemški dopisi. Prav sužnji smo tujih ljudi in tujega jezika. . . . Dokazuje na dveh primerih, kako se lahko komu kaj v kvaro obrne, ako nemških listin, ki mu jih vlada pošilja, ne zastopi. . . . Krivica se nam godi. Vsakemu svoje! . . . Davkarski uradniki naš slovenski denar radi sprejemajo, in če drugače ne gre, ga vedó po eksekuciji iztirjati; ali jeziku našemu se z vso šilo vstavljajo. . . . Ker pri nas povsodi le nemški jezik vlada, zato smo tudi večkrat prisiljeni, za svoje zastop-nike take ljudi voliti, ki nemški znajo, in če tudi slovenskim tirjavam pravični niso. . . . Njegov predlog, kateri naj se vladi naznani in po časnikih razglasi, zbor enoglasno potrdi.

Vígele predlaga: „Slov. polit. društvo „Trdnjava“ trdi, da se to ne vjema s §. 19. tem. drž. post., ki vsem národom v javnem življenji, v uradnih in v šolah enake pravice pripoznava, da se je 12 slov. šol z najmanj 1100 slov. učencev izročilo šolsk. nadzornikom, ki slovenskega jezika še v besedi ne umeta. — Vlada naj to napako poravná. Šolske okraje naj omeji po národnosti in naj slov. šolam slov. jezika zmožne okrajne šolske nadzornike dá, ter tako postavi in pedagogičnim načelom ustreže in — pravici zadosti.“

Vígele zagovarja svoj predlog: Ljudske šole štejem med eno najiminitnejših naprav, kar zadeva učne zavode, ker one največje število ljudi zanimajo. Izmed 100 učencev na deželi morda komaj 3 vsako leto v mestne šole prestopijo (klici: še toliko ne!), 97 se jih izšola v domači ljudski šoli. Zatorej so se tudi najskušenejši pedagogi trudili, šole za ljudstvo od vseh strani ogledati in njih pomanjkljivosti razkriti, povdarjaje posebno potrebo dobrih šol. Našteli so, kaj se ima učiti, in kako se vspešnejše učiti. Najvspenije pa se menda uči — se ve da po pravih

da je osel na žvegljo piskal, in Bremčani so si ga enkrat izvolili celo za mestnega muzikanta. Ko bi Richard Wagner v svojih operah tudi rabljati hotel oslovo riganje, kako bi se tega veselil njegov visoki pokrovitelj! Rimski basnoslovci pripovedujejo, da je osel s svojim riganjem obvaroval nedolžnost spavajoče Veste; kako dobro bi bilo, da bi ga marsikteri oče postavil pred duri spalnice svoje ljubeznjive hčerke. En osel je s svojim riganjem pripomagal k zmagi Ambrozijev čez Molosane, zakaj ga nismo postavili proti Prusom? — O nobeni živali ni toliko prislovic, nego o oslu. Znana je prislovica: „pravda za oslovo senco.“ Odkod ima svoj početek? Nek atenjansk mladenič je najel osla, da bi mu nesel njegovo culico v Megaro; solnce začne hudo peči, mladenič se vleže pod osla in njegov tovor. Vlastnik oslovi tega ne dopušča, trdè, ka je mladenič le najel osla, in ne tudi njegove sence, in ko nista se mogla pobotati, šla sta pred sodnijo. Takšnih pravd je še denes dosti, pa doktorji so radi, ker vrže jim lepe takse, in tako pridejo do zemeljskih posestev in palač.

Druga prislovica je vsem študentom znana, kateri se kaj učijo, in ne zabavljajo samo starim Slovincem: „Asinus apud Cumanos.“ Bolj smešna je grška: „περί ὀροῦ παρακύνεως.“ Gršk nek lončar je v svoji hutici imel vsakovrstne podobščine; nek mož žene osla mimo, in ne pazi, kako osel v hutico poluka in podobice raz-

metaje potere. Lončar gre tožit. Sodnik ga vpraša: o čem in čez kaj boš tožil, po katerem paragrafu? Lončar reče: περί ὀροῦ παρακύνεως, o oslovo polukanji. Naš sodnik išče paragraf za paragrafom, ali ko nobenega v zakoniku ne najde, nevoljen spodi tožnika. Še dandenes najdeš take sodnike! Lepa, ker značajna je tudi nemška prislovica: „ich habe einen eselsdurst.“ Osel namreč ne more dolže žeje prestati, nego en sam dan, brez dvombe torej tudi ni naš sosed, drugače ne bi rabljali te prislovice. Jutrovci še imenujejo vsako novo stoletje: oslovo letu, to poznamenovanje bi prav prikladno bilo za: „novo éro.“ Toliko v čast osla in za poduk in kratek čas. Glejte, nisem tako nevaren prirodoslovec, kakor je prof. Vogt.

Iz mačkinje žalosti leta. 1870.

Επιχαιρος.

Nenadno!

(Poljski spisal Edvard Dulski, poslovenil L. G. Podgoričan.)

(Dalje.)

„Ne lahko,“ — povzame pan Josip in neprene-homa uklanja se.

„Njegova dobrosrčnost, postrežnost in vzorna spo-štljivost — te se priljubijo vsakomu, kdor le jih kore-

nitejše izpozna. Mojega moža brat, popreje major konjikom, ostal je v bitvi pri Eilau; zapustil je sina, čegar skrb je prepustil mojemu možu. Leon je njegova sreča, vsa njegova nada. Te dni bi bila zaroka biti v Krakovu, kamor je bil tudi moj sprog določen in namenjen. Ali nenadni maršalovi prihod ga je vstavil, da nij mogel iti. Kaj je bilo tedaj učiniti? Spisal je list, v katerem mu je vošil blagost, ob enem pa razodel, zakaj ne more priti, zato da ga nijso pričakovali. Videla sem, kako je stiskalo ga to. Ljubil je Leona in tješil se s tistimi trenotki, ko ga posinovi. Ker poznam Leona, torej sem dobro znala, da bi mu mojega moža nenavzočnost bila slabo znamenje. Ker sem hotela ugoditi obéma in vlastnemu srcu, napisala sem v svojega moža imeni list, da bi v Lvov prišla na svatbo. Leonova poroka bi sicer bila morala biti že včeraj pred osmimi v Lvovu, ker pa so mostovi bili pokvarjeni, vstavila sta se torej na poti in še le denes zgodaj sta prišla v Lvov. Lahko si mislite, gospod, da mi to ne zajéda malo, ker ju ne morem še pritisniti na svoje srce; bojim se: moj mož utegne izvéditi to nenadnost, ki mu jo kujem, popreje, nego bode treba, kar bi ne imelo dobrega vspéha. Menim, da bi najboljšje bilo pisanje, ali pisma ne morem zaupati komur bi bilo. Ker veledobro poznam vaše srce, torej sem prišla po-prosit vas, da bi takoj ta-le listek odnesli k „belemu

παράκυντα ὑβρίδα ἢ αὐτοῦ

pedagogičnih pravilih — v tistem jeziku, ki ga otrok ume. Do sitega smo že dokazovali, da je to bob v steno metati, ako kdo komu kaj v jeziku razklada, ki ga poslušalec ne zastopi. Desetkrat boljši bi bilo, da bi so mu kazalo, kakor mutcem, kakor da se mu v neznanem jeziku govori. Po kazanji bode še nekaj — „kapiral“. (Veselost. Res je!) . . . Spominja se gospodov, ki so spoznali za slovensko ljudstvo potrebo slovenskih šol, n. pr. Rudmaš, dr. Müller, dr. Močnik. . . Našteje one šole v št. mohorskem okraji, ki gledé nadzorništva pripadajo protest antiškemu nemškemu učitelju in nadzorniku *), in teh je 6 z nad 500 učencev. Ravno tako je tudi v beljaškem okraji 6 slov. šol nemškemu nadzorniku izročenih, med tem ko je en vrl Slovenec za nadzornika čisto nemškega okraja na koroško-solnograški mejl. (Sovodja, Gmünd) imenovan . . . Šolski nadzornik mora pač sam tudi kaj z otroci govoriti, mora spodbujati, opominjati. Koliko bo pa zdalo, če jim — kitajsko govori?! . . . Kdor prvo luknjo pri zapenjanji zmeni, s zapenjanjem dobro ne shaja. Tako je vlada za osnovo šolskih okrajev v podlago vzela sodnijske okraje. Ti pa pri nas ravno niso po narodnih mejah osnovani, in treba bode posebnega predloga, da se tudi to zgodi. In na taki podlagi so vzrastli šolski okraji! . . . Mogoče, in jaz se hočem celó tega mnenja poprijeti, da je vlada v preveliki naglici št. mohorski in beljaški okraj za popolno nemška okraja štela, da ni ravno hotela nam Slovencem s tem, da je nam nemške nadzornike odločila, posebne „prijaznosti“ skazati. Temveč smo mi dolžni vlado — če je že, kakor ponavljam, morda v onih okrajih slov. šole nehoteč prezrla — opomniti, naj sum enostranosti odpravi in to reč boljše uravnava . . . Tedaj prosim zbor, naj moj s početka naznanjeni predlog odobri iz razlogov:

1. ker to tirja pravica, da se nikomur krivična sila ne godi;

2. ker se to ne vjema s pedagogičnimi načeli, tedaj ne more biti v uspeh šolam;

3. ker je to v nasprotju z §. 19 t. d. p.

Ovi predlog se enoglasno sprejme.

Gosp. Lambert Einšpieler: Znano je, in zatorej tudi meni ni veliko besedi treba, koliko so v sosednih pokrajinah ljudski tabori pripomogli, da se je zbudila bolj narodna zavest, ktera nam je porok boljše prihodnosti. Zatorej predlagam: naj se prej ko prej na različnih krajih Koroške skličejo taborji, in prvi naj bi bil pri g.

*) Povedal mi je nemški učitelj, da je tega nadzornika vprašal, kako bode slov. šole preiskoval? Odgovor je bil: „Die slov. lehrer sollen die deutsche unterrichtssprache einführen.“ (Slov. učitelji naj nemško učé). Gut gebrüllt, löwe! Pedagog??!

konju“ v prvo nadstropje, v četrto bivališče. Pa še to prosim, da mi pošteno prisežete, to, kar sem vam zdaj-le zaupala, dva dni da ostane skrivnost.“

Ko je odpovedala to, pogleda pana Josipa s takim

Kravt-u na Bistrici poleg Pliberka med veliko nočjo in binkošti. Predlog se navdušeno odobri.

Gosp. Kulterer: Vsako leto se (menda iz željnega zavoda) nekaj sto goldinarjev za gimnazijsko knjižnico podari. — Ni še mnogo mescev nad tri leta, odkar sem jaz v Celovcu gimnazijo dovrševal. Ali tedaj — in menda tudi sedaj še ni veliko drugače — v omenjeni knjižnici nisem našel slovenske knjige, razen enega zvezka Vodnik-ovih pesem, ktere je knjižnici gotovo ktera dobra slovenska dušica darovala . . . Naša literatura ni več tako siromašna, kakor si nekteri domišljujejo ali želijo, da bi bila. Tudi je v Celovcu dosti slovenskih dijakov, ki bi se radi bolj z našo književnostjo seznanili. Znano pa je, da dijak navadno nima toliko „žvenka“, da bi si mogel zdaj in zdaj ktero novo knjigo kupiti. Med denarjem, ki ga knjižnica vsako leto dobí, je gotovo tudi marsikteri goldinarček, ki je v mošnjici Slovenca doma bil . . . Zatorej predlagam: Na odločnem mestu naj se nasvetuje, da se tretjina dohodkov licealne knjižnice v nakupovanje slovanskih knjig obrne.

Med zborovanjem so došli telegrami iz lešjanske doline (z 10 podpisov), iz kanalske (g. Janah v imenu drugih), dopis iz spod. Dravbrdca (z 7 podpisov). Vse te pozdrave je zbor z navdušenimi odzdravi sprejel.

Zborovanje se je končalo s klici: Živela zedinjena Slovenija! Živela Avstrija in njeni vladar!

Vladin komisar je bil g. Bratuš, ki se je prav vljudno do vseh obnašal.

Po posvetovanji se začne zabava.

Že pri prvem shodu se je 64 udov vpisalo. Nekteri pa še tako dolgo čakati niso mogli, da bi se vpisali, ker je zelo snežilo. Gotovo pa storijo to po priložnosti. Ob desetih zvečer se še vsede izvoljeni odbor vkup, pomenkovaje se o različnih potrebah našega národa in o sredstvih, ki bi utegnili pripomoči do občne národne zavesti. Odbor izvoli g. Vígele Ferdo za tajnika, g. B. C. Rosbacher-ja za denarničarja in g. g. Wieser-ja in Šajnik-a za opravničarja. Sedež društva je v Celovcu, in za pristopnike zna biti najročnejše, da se oglašé pri gospodu. Wieserju, kateri ude zapiše in poslane denarje lahko g. denarničarju izročí. Društvenike pa tudi vsaki drugi odbornik nabira. Tudi se bodo za posamezne doline in okolice še posebni poverjenci izvolili.

Skaži se tedaj, kdor je prave korenine! In ti, majka Slava, obriši si zopet bolj svoje solzne oči: čedalje več tvojih sinov se vrača v tvoje naročje!

Beseda o naši literarnosti.

Iz Hrvaškega. [Izv. dop.] Brali smo v vašem listu, da naš učeni rojak prof. Bradaška v Zagrebu je dal v Petermanove „Mittheilungen“ obširniši članek „o Slovanih v Turčiji“ natisniti. Tako nam pojdejo izvrstni slovenski pisatelji med nemške, in to iz edinega vzroka, ker doma nimamo potrebnih slovenskih znanstvenih organov. Slišimo, da učeni g. prof. ima dogotovljen večji spis o Slovencih do 6. stoletja, izdelan kritično po točnih iztočnikih. Gotovo bode tudi ta šel v Lipsik, namesto v Ljubljano, kjer bi se lahko pri naši „Matici“ ustanovil znanstven slovenski časnik. Ali Ljubljana nam daje vse po homeopatični sistemi — znanost — kakor politiko, in sramota je za Ljubljano, ka nima več, nego kakošnih deset delavnih glav, ktere pa imajo to slabost, da hočejo biti: omnia omnibus. Ali ker to je bil samo sv. Pavel, bilo bi koristilo, ako bi ti možaki — sicer vsega poštenja vredni — nekaj iz svojih rok spustili, in drugim ponudili dela. Matično delovanje je tako neuspešno, in se vrti okolo samih prestav, malo kaj izvirnega, — ali vendar ravno sedajna doba hrani največ in najlepših slovenskih literarnih moči. Poznajo je vsi izobraženi narodnjaki, da ni nam treba jih po imenu klicati, ali vsi se odtegujejo sodelovanju, in zakaj? Ker se jim ne dopada autokratski duh in tesnosrčnost, ktera vladata v merodajnih krogih matičnih. Sicer so udje tudi dosti sami krivi, ker ne zahajajo k zborom, in puščajo vse na voljo in sklep ljubljanskim odbornikom; naj bi rajše se odpovedali odborništvu nego da čepijo doma, in v zapečki pozneje tožujejo črez neuspešnost.

Ustanavljajo se pri nas politični, gospodarstveni, lepoznavski časopisi, celo poslednji cvet literature: satirični in humoristični časniki pridejo na dan; kako vse nenaravno je to! Jedro izobraženosti le dajó stroge znanosti, in za te ni nam mar, narod pitamo s šalo in kratkočasnicami, v politiki se šopirimo, in v vsem prizadevanji ne dotiramo dalje, nego do rogavanja. Ako hočemo kakšno veljavnost zadobiti pred domačimi in tujimi zoperniki, treba nam pokazati dela zrelega duha, in ta se edino očitujejo v znanstvenih plodih. Ali kako bomo jih spravljali na svetlo, ako ne po perijodičnih organih? Bralno naše občestvo je neskončno malo, posebne knjige se težko spravljajo na svetlo, pri nas edini časniki zamorejo pospeševati napredek véd in umetnosti. Želja je torej obča, da bi „Matica“ dala vsaj vsako leto četiri zvezke „Letopisa“ na svetlo, v kterih bi naše lepe znanstvene moči lahko vsaj eden večji članek objavljale, bralno občestvo bi dobilo zdrave dušne hrane, in pisci spodbujevanje. A nimamo upanja, da bi pod sedanjim vladarstvom matičnim našla takšna

ne mogli pisma v sobo potekniti skozi režo pod durmi?“ —

Pan Josip se brž pripogne malo, od sebe porine duri ob pragu in vtakne list v odprtino.

„Prosim, račite — vzemite list,“ — opomni in

Čutje, ki so ta trenutja bili porodili se v njem ti so bili kmalu žalostni, kmalu blagodejni. Nij si mogel razjasniti tega naglega premena — nij znal, kaj se godi z njim.

Vrh tega pa je še zábil vprašati, kako je ime

misel podpore, dasiravno se zmirom izgovarja: „prav radi, le pošljite nam gradiva“. Slovenski pisalci ga hranijo dovolj, ali nimajo doslej še nobenega prepričanja, ka bi vladarjem matičnim res prava volja bila zapustiti svoje ozko, trdno zagrajeno okrožje. Ne bode toraj ostalo drugega pota nego misliti, kako bi se dalo ustanoviti posebno literarno društvo, katero je nasvetoval že pred dvema letoma eden naših namajljiviših delalcev na polju slovenske znanstvene literature. Njegova blaga misel se zna vresničiti s kakimi 1600 gold. na leto, in ne verjamemo, ka bi nebi našli 400 slovenskih izobraženih, za stroge znanosti in vede unetih slovenskih rodoljubov, kateri bi na leto nebi mogli si prišchediti 4 goldinarjev, in jih vreči na oltar domačega duševnega razvitja.

Treba nam samo glave v enem ali drugem slov. mestu, in mislimo, da še tudi v Ljubljani bi se našel mož, kateri zapopade potreščino časa, in kateri ima srce in zastopnost do tega, kar treba duhu izobraženih Slovencev. Ako pa je Ljubljana tako kočevarska, in druga ne pozna, nego samo „profit“, zberite se, slovenski učenjaki, okolo enega ali drugega slovenskega učenjaka, napravite pravila, sestavite odbor, izberite si vrednika, kateri ima odprte možgane in goreče srce za vse, kar je lepo in blago, za razvitek duha človečjega, — in verjamite mi, da v kratkem bomo imeli novo: „Academia operosorum“. Ne čakajmo kakor rimskega pesnika človek: „donec defluet amnis“ —. Lepa vrsta izobraženih narodnjakov si je nabrala po velicah trudi obilo dušnega blaga —, vse bode strohnelo v kvar ubogi, po dušni hrani gladovajoči domovini, ako se ne povzdignete in djansko ne sežete, jej pod rame. Naj bi ta članek našel obilno odmeva, in nam mlado leto prineslo mlado, delavno, literarno društvo. Pogledite po Nemčiji, vsaki okraj ima svoja različna društva, velikokrat ne šteje 10,000 duš in v njem dela dosti pridnih rok, vsaka v svojem okrogu. Kakšno življenje pri občnih zbiorih, kakšna navdušenost za poslavljenje domače zemlje, vsak kotič dobi svojo imenitnost, ako več ne doprinaša k občeji slavi, nego posebno kakšno bil, ali poseben kakšen kamenček. Takšno društvo bi spodbujalo marsikterega duhovnika in učitelja na deželi k dušni delavnosti, ki sedaj po gosto dolgi čas pasejo. Takošno društvo bi otelo povablivosti marsikter zaklad in marsiktero narodno blago, — ali v Ljubljani bodo rekli —: vse to tudi rada Matica stori „—; lahko“ bi, ali ne more, ker: „non omnia possumus omnes“. — Bodite radi, ako Vas ne strmoglavila politika — za gojevanje znanosti treba miru, ker: „inter arma Musae silent“, vi pa morate biti zmirom pod orožjem! — Non omnia possumus omnes. — Na Laryarde, Thierse, Götheje, Humboldte, Hammerburgstalle itd., še bomo mogli dolgo čakati, — politični razvitek Anglie, Francije in Nemčije se je plel več sto let, predno je takošne veleumne rodil, mi pa mislimo: da je vsak za vse sposoben!! —

Dopisi.

Iz Vranskega, 13. jan. [Izv. dop.] 9. jan. je imela naša čitalnica občni zbor in prav zanimiv večer. Besedo je odprl predsednik g. L. Šventner, dalje je govoril večeru primerno besedo g. J. Budna, ter s svojim več kot pol ure trajajočim temeljitim, jako podučljivim in iskrenim govorom, ki je posebno meril na prosti narod, podbudil in obče pohvalo dosegel, tako da je bila sploh želja slišati — naj bi se ta cenjeni govor kje tiskal v podnk prostemu kmetu. Račun za pretečeno leto je pokazal, da je čitalnica izplačala do 700 gold. in da stoji na krepkih nogah. Saj se pa tudi množi število udov vedno bolj; že jih šteje nekaj nad 90 udov. Nova volitev v odbor je potrdila stare ude: za predsednika g. Šventnerja, za tajnika g. Oseta, za odbornike gg. Šentaka in Šorna; na novo izvoljeni so v odbor: blagorodni g. Pajk za podpredsednika, g. Budna za knjižničarja, in g. Globočnik župnik Šentjurski; za namestnike izvoljeni so, gg.: Gradišnik, Muzi in Kra-

šovec. Posebno pohvaliti moramo pevke in pevce, zbor, iz Šentjurga, Južnatovč in iz Braslovce Prislanske dekleta. — Kaj mično so deklamirale: gospa Gradišnikova, obé gospodične Miheljakove iz Celja in govorila je tudi prav vrlo Prislanova iz Braslovč. Potem se je pričel ples, ki nas je do blizo belega dne drugega jutra v dvorani sūkal. Ako ravno je bilo nazočih lepo število čitalničarjev — ravno da smo še prostor imeli, ako bi jih več bilo — bi se bili zopet tlačili in tudi pri plesu bi nam bilo pretresno. Naj še nekaj omenim, da čitalnica materijalno na dobrem stoji, kar še spričuje to, da smo že brez letošnje priplače na časnike za pol leta naročeni; časnikov je v čitalnici: „Slov. Narod“ 4 iztise — „Slov. Gospodar“ 3 izt., „Jadranska Zarja“ 3 izt., „Jurij s pušo“ 2 izt., „Zvon“ 2 izt., „Besednik“ 2 izt., „Národne Novine“ 1 izt., „Podlipo“ 20 izt., „Brencelj“ 2 izt., „Danica“ 2 izt., „Novice“ 1., „Štajerski gospodar“ 1., — Reform, Politik, Zukunft, Triglav 2 izt., Vaterland, Wanderer, Grazer Volksblatt, Volksfreund, Gemeinde Zeitung, Figaro, Tagespost, Neues Tagblatt, Wiener Funken, Kritikus, der Conservative, katholische Wiener Stimmen, praktische Landwirth, Alte und neue Welt, steyrischer Landbothe, illustr. Damenwelt. — Iz tega se vidi, kako Vranska čitalnica skrbi za razširjenje duševne omike med prostim narodom zraven podučljivih shodov tudi po časnikih, ki jih (namreč slovensko) ljudstvo tako rado bere, da velikokrat ne ostane več v čitalnici kakor slednji list.

Iz Trsta, 14. januarja * [Izv. dop.] V tukajšnji postaji se zopet delajo priprave za cesarja, ki utegne v pondeljek ali v torek sem priti svojo soprogo sprejet.

Rojanska čitalnica napravi 15. t. m. velik narodni ples. Priprave se delajo velike. V spomin našega pesnika Vodnika bode ta čitalnica napravila 2. febr. besedo in igro „oprosteni jetnik.“ Odbor si je za nalogo postavil vsak mesec eno glediščno igro igrati, ker smo sprevideli, da to mladino najbolj na narod veže in narodno omikuje. Pri tej priliki si ne morem kaj, da ne bi naših slov. pisateljev opomnil, naj bi kaj bolj pridno delali izvrne slovenske igre, prav iz narodnega življenja in značaja. Za bolj kmečko občinstvo nimamo veliko primernih iger. Naj bi naši mladi pisatelji šli malo k Plautusu v šolo in naj bi rajši več predelovali za Slovence, nego samo predstavljali. Duh je, ki oživlja. Se ve da bi jih moral narod denarno podpirati. —

Politični razgled.

Finančni minister avstrijsko-ogerske države, baron Becke je umrl. Veljal je v svoji stroki za izkušnega moža.

Praško mestno svetovalstvo je sklenilo cesarju zahvalico poslati, da je ukazal razglasiti ministerski spomenici, iz katerih je razvidno, da je on zato, naj se pot najde do sporazumljenja.

Glasoviti hrvaški Rauch je šel v Pešto. Njegovo škandalozno vladanje, posebno pred vsem svetom odkrita, njegova goljufna sleparija v izsušenji „lonjskega polja“, ki njemu in njegovim pajdašem donša okoli enega milijona krivičnega dobička, — vse to je že Magjarom preveč, in pravi se, da ga mislijo odpraviti. —

O Dalmaciji in pomirjenji upornikov je v adresnem odseku poročal Taaffe, da je poveljniku Rodiču naročeno bilo Bokelje v cesarjevem imenu pomiriti s temi pogoji: 1. da se „brezpogojno“ udade; 2. vlada jim dovoli da v vojsko deželne brambe stopijo s svojo narodno obleko; 3. da se bode pri njih postava o deželni brambi le z ozirom na njih vlastitosti izvršila; 4. da se jim bo odškodnina dala. — Kakor je iz telegramov razvidno, so uporniki te pogodbe sprejeli. — Dunajski časniki se hudujejo, da vojska ni upornikov prej „kaznovala“ predno so skoro vse dosegli, za kar so po orožji zgrabili.

Iz Madrida se angležkim časnikom piše, da si republikanska španjska stranka vse prizadeva vladno blamažo, dobljeno z iskanjem po kralju, porabiti. Ka-

stelar je Prima interpeliral, kaj bo zdaj počel, ko ne mara ni vojvoda iz Genua niti Don Fernando krone. Prim je sarkastično odgovoril, da ima še sedem kraljev na izbiranje.

Francosko novo ministerstvo žuga odstopiti ako zbornica ne dovoli, da se Rochefort sme po kazenski sodnji preganjati. —

Razne stvari.

* (Iz Ljubljane) poizvedamo po privatnem pismu jako nevšečne stvari. Ljubljansk znan rodoljub piše ravno tako znanemu Slovencu: „Potožiti Ti še moram, da se sklepi deželnega zbora glede slov. uradnega jezika kaj slabo izvršujejo; ne izvršujejo se namreč niti pri deželnem računstvu, niti v bolnici. Uradniki se zlomarno izgovarjajo, da deželni odbor ni v tej zadevi ničesar zaukazal.“ — Če je temu res tako, potem mislimo, da je razglašenje teh vrstic zadostilo, da se napaka odpravi in da deželni zbor stori, kakor ga veže dvojna dolžnost proti svojemu prvemu mandatarju — slov. narodu, in proti drugemu mandatarju: deželnemu zboru. Tega menda deželni odborniki vendar ne bodo hoteli, da bi resnične postale satirične besede Dežmanove, ki jih je govoril pri posvetovanji o Zarnikovem nasvetu glede slov. jezika pri deželnih uradih, ko je Dežman zbudljivo razlagal: „Gospoda moja! jaz kot deželni odbornik se ne bojim Zarnikovega predloga; jaz znam slovenski, ako pa tudi drugi tako imenovani narodni odborniki slovenski uradovati znajo, o tem nastaja še le vprašanje. Po mojih mislih je slovenščina tem gospodom samo konj, kterega ti v zbornici jahajo pred galerijo, kajti v praksi so ti gospodje ravno taki nemškutarji kakor sem jaz.“ Tako daleč pa menda vendar še nismo, da bi Dežman bil v tej zadevi govoril resnico!

Poslano.

Iz Št. Lenarta (v Slov. goricah), 14. januarja. Slučajno mi je prišla priloga k 7. številki graške tetice „Tagespost“ od dne 9. t. m. v roke, v kateri je natisuen članek iz spodnjega Štajerja, ki prinaša neko zaupnico deželnemu poslancu g. C. Seidl-nu, podpisano od 26 tako zvanih „ergebene Wähler und Wahlmänner“ pri Sv. Lenartu od dne 24/11. 1869. Med temi podpisi se nahaja tudi moje ime, in ker jaz za g. Seidlna nigdar nič podpisal nisem in tudi podpisal ne bom, je to očitno, da je kak nesramen „ustavovernež“ moje ime ponaredil. Protestujem tedaj javno in vsakokrat zoper to hinavsko dečarijo in goljufijo!

Rojen v št. lenartskem okraji vsled mnogoletnega občenja s tukajšnim ljudstvom poznam skoro vse posestnike tega okraja osebno, ter morem trditi, da se med ostalimi podpisanimi nahajajo imena oseb, ktere nikdar živele niso, n. p.: Johann Schillitz, Jakob Serko, Vinzenz Kurnegg, Josef Vogrim, Leopold Schanuth, Johann Weloglovitz, Rikovetz, Johann Rikovetz, Johann Zürgast, Vinzenz Kornig in Filip Meigiritsch. Tudi to na temelj lastnega prepričanja lahko trdim, da od vseh podpisanih razven dveh do treh, nobeden ne ve, na kaj je podpisal, kajti tisti, ki je podpise lovil (Zirngast, uradni sluga) to sam ne ve, in ako se še to v obzir vzame, da naš okraj šteje 4 do 5 jezer volilcev in 46 volilnih mož, tedaj mora vsakemu nepristranemu mislecu jasno biti, koliko veljavnosti ima ta „zaupnica“ in njene ostale tovaršice, ako ravno bi tudi vsi 26. podpisani po lastnem prepričanju za istino podpisali!!

Jože Robl. r., posestnik.

Poslano.

S tém preklicujemo pogodbo, katero smo napravili z Jože-tom Gazvoda-tom in uničujemo pooblastilo zavarovanja sklepati in denarje za „Slavijo“ jemati.

Glavni zastop vzajemno-zavarovalne banke „Slavije.“

V Ljubljani, 15. januarja 1870.

Jan Jereb l. r.

Ljud. Treo l. r.